

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Bedae expositionum super Matthaeum libri IIII - Cod. Aug.
perg. 237**

Beda <Venerabilis>

[S.l.], [9./10. Jh.]

Expositio in evangelium Mathei liber I

[urn:nbn:de:bsz:31-14247](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-14247)

gentium salvatorum

designat eorum que sunt unum

tatio dicitur quia comitavit se ad

deum ob certaminum victoriam

tudo que etiam eorum convenientiam signum

Cum patet per prophetiam Dilata deum remora

extendere ne parcas Longos fac funiculos et clavos uos

et ad leui pendebitis Ruth in preterit uident. si quis eorum

cernente siue desinens quia eorum infide christi foris persistere statuit

tus su inquit. quod neque mors. neque uita. neque angelus. neque principatus

creatura poterit nos separare a caritate dei. que est in christo ihesu domino

Quid autem rex genuit salomonem ex eorum que sunt uirgines. Quem

re tanto nomine berisabe. Sed respondendum est. quia uirgines nom

posuit. Berisabe vero tacuit ob scelus in manus suum aulicorum et homicidii

tentum est propter eam. Secundum historiam videtur eam peccasse. septem uirgines aliter intellegitur

Dauid in preterit manu fortis siue desiderabilis. Signum filii dei. qui est manu fortis quia

uicit diabolum. Desiderabilis. sic dicit apostolus. in quem desiderant angeli prospicere. Berisabe

in preterit puteus sacrificii. et puteus septimus. Signum eorum eorum. que dono sunt formis

habet sibi est repleta. Quia uident dicit desolatio suo lauantem. id est deus filius eorum preparari

re se ad hunc. Sic ipse dicit dissolutus. Leuate captiua uera et uidebe quoniam regiones albe sunt

ia admesse. id est populus paratus est ad credendum. Iussit eam sibi adduci. quia incarnatione

tionem suam. et per eos predicatores suos. copulauit eam sibi. Viras. in preterit lux mea dei.

signum diabolum. Sic dicit prophetia. Tu cherub signaculum similitudinis mee. Inquare

cecidisti de celo lucifer. Ertheus. in preterit abscessus. Signum etiam diabolum. qui est abs

sus de dignitate angelica. Item autem genuit octo uirgines. Deiora autem octo uirgines.

lib' augie maioris.

apud hebreos vocat d.

hebraice ioaxim dñi inuū.

Iste uero numerus quat' ven.

historice demonstret distinctione

dotib. & iudicib. fuit vñe reges. Secu.

Tertia subducib. & pph&is & sacerdotib. p' regu.

ad euangeliū. iii. ad trinitatis fidē respiciunt. Quia

li. fides scē trinitatis p'dicat'. Quadragenarius uero

seculi tenere videt'. dū anni quadripartis vicib. curi

partib. t'minet'. Quē admodū denarius numerus quā

& bene binarius numerus additus ē. quia duo testamta signif. p'quis

vnuersā regit ecclām. & quid sibi in bono placeat. quid in p'muo dis

patte fecit. seu duo p'cepta caritatis numerus ipse demonstret. inquit.

tota lex pendet & p'ph&e. Potest etiā alit' quadragenarius numerus in

telligi. Septies sen. xl ii. faciunt. & quē admodū israeliticus populus de

egyptia seruitute liberatus. Septies sen. id xl ii. artissime uie in deserto

metatus ē castra. Sed accepto duce iesu. ap' mox iordane p'missa sedes

victis hostib. adit. Sic dñs ihs quadragesima secunda generatione ex

quo mundus exalente abrahā. cecinitis. tenebras discussit in carne uenens

ad participandā nobiscū mortalitatē descendit. & p' tot uiros quasi eiusdē

numeri mansiones. ad intelligibile iordane. Id uirginē mariā scī sps

gurgite plenā duce ihū xpō uentū sit. Qui quasi hancus postus

tortuosū draconē ad uncatū occisus occidit. **M**atheus ab abrahā in

cipiens usq. ad ioseph descendendo genealogiā xpī exposuit. Lucas uero

xpō incipiens usq. ad ihsū dñm ascendendo. lxxvii. generationes enumerat.

3

in seipsum exinanuit
ingratum quia ad hoc humiliat
tunc prorsus omnium remissio
est. Non dico tibi usque septies. Trt.
a nominati progenitoribus. si ista sententia
petest.
sequenti demonstrat quod isto modo incipiebat fieri
Maria ioseph. Interrogari solent quare christus ex virgine
natus. Sed respondendum est quod propter tres causas. hoc
maria in egypto fugiens solatium ministerii habere
altera lapidaretur. & christus quasi fornicationis filius dispice
et virgini christi pro ioseph ostenderetur qui fuit propinquus marie qui non erat
subdolo historicis mulieres in genealogia numerare. Et ut diabolum
lateret natiuitas eius. Aestimante christum de ioseph femine natum. Aliter enim
in eius manus manus extendere non auderet. Inuenta est in utero habens
despui sancto. A ioseph in utero eam habere dicit inuenta. Et licet quasi specialiter dicat
despui sancto. tamen credere debent quod hominem christum ihesum non solum spiritus sancti. sed tota trinitas
in utero virginis formavit. Ideo namque specialiter quasi despui sancto dicit. quia illum omnis
trinitas formavit in virgine. qui aduentu suo donum spiritus sancti in se credentibus. large
ministravit. Ioseph autem vir eius cum esset iustus. usque. uoluit occulte dimittere eam.
Queritur quomodo iustus. qui legis preceptum frangere cogitabat. Tandem quippe iusti
tia habuit quam & dominus de muliere pharisaeis in adulterio deprehensa. Ita quippe
iustitia iustus erat ut misericorditer propinquum consulere. De qua scriptura dicit.
Misericordiam uolo. Trt. Non ea qua scribae & pharisaei elati iustosse quasi emulato
res legis aestimabant. cum crudeliter proximorum sanguinem effunderent. propter
transgressionem legis quam nequaquam ipsi obseruabant. Ioseph autem saluum faci &

pph&ia inenarrabili gaudio gnetulant. qui de trib. partib. mundi ad
fide xp̄i conueniunt. **T**o. trantes domū inuener. puerū cū maria
matre ei. **L**ā pfidē ecclā ingredientes. xp̄m cū primitiua ecclā inuener.
quē ex israhelitico populo conuersa ē ad fidē ei. **E**t p̄cidentes adomuer.
eū. Nequaquā adomarent. si eū dñm n̄ crederent. **M**ystice aū p̄cidebant
populi credentiū. & adomabant uera fide & pura confessione. **E**t aperit
thesauris sus. **I**rit. In auro regalis dignitas ostendit xp̄i. **I**nture. ei. verū
sacerdotiū. **I**n myrra mortalitas carnis. **M**it. In auro spiritualis sensus.
Inture olfactus virtutū. **I**n myrra mortificatio corporis designatur.
Quē cotidie om̄a ab ista ecclā in trib. partib. mundi dispsa dño offerunt.
Ali tres species philosophiae in his munerib. intellegere uolunt. **P**hysicā.
Ethicā. **L**ogicā. quas p̄ fidē ad laudē oī iste mundus obtulit. cū antea in an
studio impendit. **A**li in auro allegoriā. **I**n myrra historiā. **I**nture ana
gogen dicunt insinuari. **E**t responso accepto. usq. palia reuersi s̄ in re
gionē suā. **R**egio nr̄a. ē paradisus. ad quā p̄ oboediētiā reueri deb &
gen' humanū. qd̄ p̄ in oboediētiā expulsū ē. **H**erodes uero sig' diabolū.
ad quē redire p̄ acceptā fidē p̄hibemur. **E**cce angelus dñi apparuit.
usq. & secessit in egyptū. **J**oseph sig' doctores. **M**aria ecclā. **E**gyptus uero
quē tenebre in p̄tat. sig' istā gentilitatē. **E**t haec fuga xp̄i in egyptū.
sig' transitū ei. cū ecclā sua de israhelitico populo p̄dicatores ad gentes.
Herodes uero sig' odiū iudeorū. qui nom̄ xp̄i delere. & credentes in eum
p̄dere cupiebant. **S**ive hereticos. qui xp̄m alii in humanitate ei. alii in
diuinitate. nec n̄ & in membris suis occidere querebant. **N**ox uero sig'
ignorantiā. qua iudei in errore suo relictī s̄. quando ap̄ti lucē fidei gen
tib. intamabant. **S**ic ap̄s ait. **V**obis quidem oportebat primū loqui

verbū dī. sed quia repulistis illud. & indignos vos iudicastis aeternā
vitę. ecce vertimur ad gemas. **E**rat ibi vsq. ad obitū herodis. vsq. ex
egyptō vocauit filiū meū. Obitus herodis sig. finē odi iudeorū. quan
do ante diē iudicii. xps ad iudeos p̄doctores vltimi tēporis reuertitur.
Non qđ gentilitatē reliquat. sed ut matrisq. regnēt. **T**unc videns hero
des quō inlusus ē & amagis. Veri simile ē qđ p̄ quā magi nihil renuntia
uerūt herodi. eū putasse illos fallacis stelle visione deceptos. ad se
n̄ inuenio rege nato erubuisse reuertere. Et ita timore depul
so aliquot tēporis quieuisse. depsequendo puero. Sed p̄ reb. di
uulgatis quę in tēplo factę dictęq. fuerant. Asymeone & Anna. sensisse
se amagis inlusū. ac deinde ad necē xpī cupiens puenire. Non solū in
bethleē. verū in om̄ib. circa syz. sic modū in nullo tenuit. om̄s a filio
unus noctis usq. ad filiū duorū annorū occidit. **S**ecundū tēpus qđ ex
quisierit amagis. Tractans iniquus rex. qđ possibile ē regi dō nascenti.
cui famulabant sidera celi. in inualidiore aetate. anni unus t̄ duorū
puer apparere oculis hominū. & rursus si vellēt paruitate corporis
celare aetate nature. Vtrū p̄ annū natiuitatis dñi an duos. hanc ne
cē conficerit n̄ apparēt. nisi forte dicam. qđ p̄ annū euolutū. & in dies
sequentis anni. Infames iusserit occidi. vbi dies passionis eorū ac catholica
venerit ecta. **T**unc ad implētū ē. vsq. noluit cōsolari quia n̄ suū. Querit
quomodo Rachel filios iuda. id bethleē. quasi suos plorēt. quę ē mat̄ filiorū
beniamin. Sed respondendū ē. siue quia in bethleē sepultū sit & inde
matris nom̄ accepert. siue qđ coniuncte s̄ trib. iuda & beniamin.
p̄ occasione in bethleē syz. occidendorū puerorū vltra t̄minos iuda & iā
in beniamin p̄secutionē desuisse. Rama nom̄ loci ē. iuxta gabaa. sed in

prelat' excelsus. & sig' qd' lamentatio persecutionis longe sit lateq; dispersa. Scdm
uero allegoria. Rachel quae ouis d'i. siue videns om' int' p'tat'. sig' eccliam. quae
tota int' intentione om' videre cupit. Et ipsa e' ouis centesima. qua' re
lictis nonaginta noue ouib; id' ordib; angeloru' in celo. pastor bonus quere
bat int'ra. Int'fectio paruuloru'. occisione sig' martyru' xpi. quos eccl'ia plo
ratis n' uult t'porale consolatione accipere. quia ad istud seculu' n' sunt re
uersuri. qui semel s' cu' xpo coronati. Siue int'fectores martyru'
deplorat. quos primu' in filios habere desiderabat. & n' sunt. idest
ad uita' destinati. sed ad aeternam t'p'natione tendunt.

55 **O** defuncto au' herode. usq; & uent' int'ra israhel. Hic naq; ioseph. enoch. & helig.
& p'dicatoru' nouissimi t'poris typum tenet. qui ad o' monti finto odio iudeoꝝ
p' ingressu' gentiu' ad fide' xpm iudaico populo p'dicabunt. **A**udient au'
qd' archelaus. usq; quo nazareus uocabit'. Archelaus int'p'tat' agnoscens leo.
id' callidus p'secutor. Et archelai regnu'. imperiu' ante xpi sig' insequacib;
suis. quoru' se consortio iungere timent. uere fidei p'dicatores. Galilea
int'p'tat' transmigratio p'p'etua. Nazareth uero. uirgultu' ei: siue flos.
& significat' eccliam catholicam. In qua habit' xps cu' p'dicatorib; suis. quae ab in
fidelitate ad fide'. a uitiis ad uirtutes transmigrauerit. & quae pullulat in p'fec
tione operu'. florescatq; in uirtutibus. Per p'ph'as d'i p'tur. num. quia fixu'
testimoniu' n' posuit descripturis. Na' nazareus dici potest scs d'i. quia om's
p'ph'ae scm' d'i uenturu' nuntiabant. **I**ndieb; illis. uent' ioh' bap't. usq; ad p'
pinquabit eni' rex. In deserto iudee d'i. quia sic illis ante p'ph'atu' e'. Ecce re
linquet' uob' dom' u'ra desertu'. sic indieb; iohannis ex multa parte fuit iudeu'
desertu'. quia reuertentib; paulo ante iudeis decaptiuitate. quae sub zorobabel
fuit. multi p'p't' uxores & filios incaptiuitate acceptos. ad tra' sua' redire nolentes.

6
in peregrinatione remanserunt. **M**ystice autem iohannes significat saluatorem. qui predicabat desertis iudee. id est propter transgressionem legis ad deum derelictam. Regnum adpropinquasse dicitur. quia ille adpropinquabat. qui aditum celestis regni hominibus reseruit. Sive etiam futurum esse predicabat. quae sepius in scripturis celestis regni nomine notatur. **H**ic est enim de quo dictum est per esaiam prophetam dicentem. Vox clamantis. Vox nominatus. quia verbum precedebat. Clamantis. id est domini pro ipso loquentis. **P**arate viam domini. Ad hoc enim vox verbum preibat. ut viam domini ad cor nostrum pro fide predicationis sterneret. **R**atas facite semitas eius. Ad se venienti domino. ^{peccatis} semitas facit. qui nullum ei obstaculum opponit. quo non festinationis impediatur. **I**psae autem iohannes habebat vestimentum de pilis camelorum. Austeritatem vestium ostendebat. quia penitentiam predicabat. eo quod poenitentia sit in cilicio & cinere facienda. **E**t zonam pelliciam. Zona pellicia mortificationem carnis. & frenatam luxuriam ostendit. fieri debere impoentibus. **E**sca autem erat locusta & mel siluestre. Locusta modum digiti tenet. & est bona ad manducandum. habet alacrem volatum. sed cito deciduum. Haec ostendit doctrinam iohannes. bonam esse obediens. operumque. eam proficiens. sed cito veniente eminentiore doctrina christi superandam. Porro mel siluestre. folia arboris. magis dulcedinis. quam doctrinae iohannes in sua suavitate ostendit. **M**ystice autem iohannes significat christum. qui suscepit carnis vestimentum de iudeis. qui torritudine de praeteritis legis. & pondere peccatorum premebantur. Porro zona pellicia. significat mortalitatem. ad superam carnis. Alio sensu significat vestimentum iohannes de pilis camelorum. quod christus sibi induit. etiam ex gentilitate conversus ad fidem eius. quae antea cultura idolorum & seditate vitae ferebat. **Z**ona pellicia significat mortificationem membrorum. quae fit super terram. **L**ocustae quae in maritimis solent manere locis. sed a vento raptae & in caput sparse fructus deponunt. significat credentes in christum. qui de infidelitate raptae sancti spiritus vento. in caput perveniunt scripturarum. & ibi de pasto frumto sensum.

& dulcedine allegoriarū iudeis tantū stipulā carnalis obseruantie relinquunt.
videns autē multos phariseorū & saduceorū venientes ad baptismū suū. Pharisei
intēptat^v diuisi. eo qđ singularē sibi pccāteris scientiā legis. & obseruantia
mandatorū dī vindicabant. Saducei vero intēptant^v iusti. qui se ipsos iusti
ores eē cōteris iactabant. Nolentes accipere pphēcias. Neq; angelorū officia.
Neq; resurrectionē. nisi tantū. v. libros legis quasi ab ipso dño dictos moysi.
Istius heresis quidā saduceo auctor eē pbat^v. A quo diriuationē nominis
ducunt sequaces ei. **P**rogenes viperarū. vsq; auentura ira. Vipera enī
mortiferū ē animal. Nā maritus p mortē signare solē. demerso inguttu
rē femine caput ad qua illo p̄ciso. sem̄ mortiferę. plis accipit. sed instante
partus tēpore. cōmesta matris vulua erūpunt. Sic deniq; pharisei & sa
ducei. quando puerso dogmate filios pditionis generabant. iprimis decep
tionis sem̄ ipsos nox p̄debant. **F**acite ergo fructū dignū poenitentie. Id est
iuxta modū culpe emendare studete. Et ne uelitis dicere patrē habem abrahā.
Nolite de carnali prosapia patriarchę gloriari. quia n̄ qui filii carnis. hi filii
s̄ dī. sed qui fide & operib; eū imitari student. hi estimant^v in semine. **D**ico
autē vob quō potens ē d̄s. vsq; filios abrahę. **L**apides enī gentes appellat.
qui insensibiles creaturā p creatore colebant. & qui absq; pietate & uirtutē
lapidū possidebant in corde. De quib; d̄s spiritale sem̄ abrahę exciuit p
fidē. **I**am securis ad radicē arborū posita ē. Id est sententia iudicis. Quia
sic ferrū qđ secat p manubriū tenet^v. ita diuinitas in iudicio apparet. n̄
ad ramos. sed ad radicē posita. facultatē peccandi ultra prauis abscidit.
Omnis ergo arbor. vsq; in ignē mittet^v. Ideo omnis uoluntas que modo fructū
bonę operationis negat. tunc in igne æternę dāpnationis iusti iudicis sen
tentia excisa sentiet^v poenā. **O**mnis arbor. Ideo d̄t. quia. iiii. species arborū

eē credim'. Vna ē que uirescit. frondescatq. & facit fructū optimum.
 pillā sig̃ iusti. Secunda ē que uirescit. & frondescit & facit fructū. sed
 uenens ferū. pillā uero sig̃ herēici. qui in suis p̃dicationib. mortē ferunt
 auditorū. Tercia species ē. que uirescit & frondescit. sed carē fructu. sig̃
 illos. qui sciunt & nec sibi p̃ficiunt. nec aliis impendere curant. Quarta
 sicca. & ad nullū valē opus. nisi ut comburat. sig̃ peccātes ad ignē paratos
 kernū. **E**go baptizo uos in aqua. usq. fortior me ē. In potentia bap-
 tizare se dicit. quia potestātē n̄ habuit peccata dimittere. Sed tam p̃fuit
 cū fide susceptū baptismā iohannis. quia sequenti baptismati xp̃i p̃para-
 bat accipientes. **Q**ui autē p̃ me uenturus ē fortior me ē. Fortior est
 peccata dimittere qui d̃s ē & homo. quā ego qui tantū modo sū simplex homo.
Cuius ego n̄ sū dignus calciamenta portare. Id celestē ei' natiuitatē. m̄hi
 usurpare. qui de uirili femine sū natus. Alit̄ euangelista d̄t. Non sū dign'
 ut solua corrigiā calciamenti ei'. Mos erat apud hebreos. ut qui uxorem
 defuncti p̃p̄inquis accipere uoluisset. Alteri iure p̃p̄inquitatis cadenti.
 de uno pede calciamentū extrahere debuisset. eiusq. dom' disculciati dom'
 vocari c̄sueuit. Sed ioh̄ quē iudei xp̃m estimabant. nec false sibi nom̄
 sponsi qd̄ n̄ erat. Nec sponsā que alteri debebat vindicabat. ne p̄deret qd̄
 erat. Alit̄ corrigia ligata mysteriū ē. in enodabile natiuitatis xp̃i.
 iuxta illud p̃ph̄eticū. generationē ei' quis enarrabit. Cuius solutionis
 indignū se eē p̄fessus ē. **I**pse uos baptizabit in spū scō & igni. Id ingra-
 tia sp̃s sc̄i & remissione peccatorū. Siue ignē d̄t tribulationē carnis. quia
 p̄ contricionē carnis. peccata p̄ baptismā perp̄nitē remittuntur.
Cuius ventilabrū. usq. paleas aū comburēt igni inextinguibili. **M**anus. po-
 tentiā sig̃ xp̃i. In qua ē ventilabrū id̄ discretio iudicii & pmundat area

Area p[ro]f[er]is a[er]ta . vbi sepe pala damnant[ur] iniusti .

aeete . Palas au[tem] conbur[unt] . la[ti]s leues & instabiles in[ter]na[rum] da[m]nationem mittit . **I**unc venit ih[esu]s galilea in iordan[em] ad ioh[annem] . ut baptizaret[ur] ab eo .

Hinc ostendit[ur] t[em]pus ioh[annem] baptismi in tricesimo fuisse saluatoris anno . Unde nob[is] oportuna videt[ur] h[ab]ere p[ro]dicandi . seu sacerdotiu[m] accipiendi . In ea regnu[m] d[omi]ni suscepit . & ezechiel dona p[ro]ph[et]ia p[ro]meruit . Interrogant aliqui . cur saluator baptismum ioh[annem] acciperet . qui omnino culpa[rum] contagione carebat . Sed respondendu[m] e[st] . siue ut in se primu[m] suscipere[et] . quicquid ad salutem humano generi daret[ur] . siue ut baptismum ioh[annem] ad o[mn]e[m] esse compararet[ur] . siue ut suscepta in se addiluendas n[ost]roru[m] sceleru[m] sordes fluente[m] scificaret[ur] aquarum . **I**oh[annem] au[tem] p[ro]hibebat eu[m] dicens . Ego ate debeo baptizari & tu uenis ad me . **M**ose au[tem] uerisse expauit qui p[ro] sui sp[iritu]s gra[m] totius mundi peccatu[m] tulit . & a quo ipse debuit ab originalis peccati contagione mundari . qui a muliere natus culpa[rum] neuo n[on] carebat . Sic scriptu[m] e[st] . Quid e[st] homo ut immaculatus sit d[omi]no & ut mundus appareat natus de muliere . **R**espondens au[tem] ih[esu]s dixit ei . sine modo . usq[ue] dimisit eu[m] . Ac si dixisset primu[m] me baptizari in aqua q[uo]d p[re]cep[er]at . ut post modu[m] in sp[iritu] baptizaret[ur] . q[uo]d queris . Quia sic docet nos omnis iustitiae implende ex[em]plu[m] p[ro]rogare . ut fideles discant nullu[m] sine baptismate p[er]fecte iustu[m] existere . Ne dispiciant potentes ab humilib[us] meis . baptizari cu[m] peccatis me dimittente[m] . memnerint caput serui man[us] . submississe ad baptizandu[m] . **B**aptizatus au[tem] ih[esu]s confestim ascendit de aqua . usq[ue] . ueniente[m] sup[er] se . Haec au[tem] nob[is] s[unt] celebranda misteria . quia sic nob[is] sui corporis intinctu baptismate dedicauit . sic quoq[ue] nob[is] post acceptu[m] baptismate sp[iritu]m s[an]ctu[m] & d[omi]ni . & celestis regni aditu[m] patefactu[m] monstrauit . & flameu[m] gladiu[m] q[uo]d cherub custos primu[m] int[er]cludit . secundus in baptismate extingui monstrauit . Bene sp[iritu]s s[an]ctus in specie columbae apparuit .

sup xpm. ut sue naturae simplicitate ostenderet. nostrisq. ut p' bap-
 tisma innocentia demonstraret. Est eni coluba amara felis aliena
 ita & a nob omnis amaritudo. & ira. & indignatio. auferri debet cum
 omni malicia. Nullu ore. t unguis ledit. & nos videam' nemordentes
 ab inuice consumamur. & ut manus nras a rapinis contineam'. Sup aquas
 naq. sedere fert' ut puidens naptu accipitris umbra declinet in aquis.
 Sic & nos scripturarū fluentis ad sedere conuenit quarū speculis edocti
 antiqui hostis p'cauere valeam' insidias. Nec n alienos pullos columba
 quasi suos nutrire phibet'. Sic deniq. xpianū. n tantū que sua sunt.
 sed que aliorū querere oportet. Na ideo sps scs sup saluatore in spe-
 cie colūbe apparuit. quia n uenibat ut p' zelū peccata puniret. sed
 adhuc p' mansuetudinē toleraret. In igne uero sup simplices homines
 apparuit. ut eos ad punienda in se peccata spiritalis feruor accenderet.
 que d' p' mansuetudinē vindicare parceret. **E**t ecce vox de celis
 dicens. hic ē filius m' dilectus in quo m' complacui. Ac si diceretur.
 In te placitū meū cōstitui. hoc ē qd m' placet. salutē generis humani.
Scē uero trinitatis in baptismo declarat' mysteriū. dū filius baptizat' dī
 in homine. sps dī descendit in colūba. pat' dī sonat in uoce. ut ostende-
 ret in homine patris & filii & sps. scs. credentes eē baptizandos.
Tunc ihs duct' ē in desertū a spū. ut tēptaret' a diabolo. Quod xpc a suo
 spū duct' in desertū locū certaminis uoluntate ingredit'. Ad monē nos
 ut acceptū in baptismo remissione peccatorū & grā sps scs contra anti-
 qui hostis insidias accingamur. moneq. desertentes seculū. quasi manna
 deserti. sola aeternae uitae gaudia discam' esurire. **E**t cū ieiunasset
 xl dieb. & xl noctib. & rt. Hoc ieiunū quadragesimale. a mea a moyse.

& helia obseruatū legim'. & p̄ qđ demōstrat euangeliū a lege & pro-
phētā n̄ discrepare. Nec n̄ & hoc ieiunio nob̄ p̄ baptisma omni tēp̄-
re p̄sentis seculi sobrie uiendū suggerit'. ut autē & amentia
mundi ieiunat'. Porro ieiunū dñi ante passionē nrm̄ inf̄ siḡ
labore'. Refectio uero ei' p̄ resurrectionē suā in nob̄ siḡ aeterna
consolationē. Na ante passionis diē p̄ceptū poenitentia agite.
Post resurrectionē p̄misit dicens. Ecce ego uobiscū sū om̄ib; dieb; &
Ideo addidit euangelista noctib; ne aliquis diceret. qđ in die ieu-
nasset & nocte comedisset. Na qđ ieiunauit oīn̄ q̄ntitas fuit. qđ
uero esurit humanitatis. **M**ystice autē siḡ esuriet oīn̄ desiderū
salutis nr̄e. p̄ xl dies. p̄ xl dies esuriet **E**t accedens tēptator ait illi. si filius di es dic ut lapidib;
desisti panes fiant. Accessit p̄ ad sup̄tā speciem tēptandi p̄missione.
quia longe erit voto malicie. Non enī dedignabat' tēptari. qui
uenient occidit. & quia ei' m̄tē delectatio peccati n̄ momordit.
Idco om̄is illa diabolica tēptatio n̄ intus. sed foris fuit. Bene de
lapidib; panē facere suastit. ut qui durus ē m̄tē. duritiā ostenderet
in sermone. Dic. n̄ fac dicebat. Quia scriptū nouerat. dixit dñs.
fiat lux. & facta ē lux. **Q**ui respondens dixit. Scriptū ē enī n̄
in solo pane uiuit homo. Quia sic ^{corpus} tēno uiuit cibo. Sic an̄ ma-
di uerbo: qđ de ore p̄cedit. Dū sue uoluntatis consiliū p̄facias
scripturis reuelare uoluerit nr̄e fragilitati. Quod iū tēptatus
p̄sententias scripturarū diabolo respondit. Exēpla nob̄ humilita-
tis dedit. ut quoties ap̄ nauis hom̄ib; aliquid patimur. ad doctrinā
magis. quā ad uindictā excitemur. **T**unc assūpsit eū diabolus
in scām ciuitatē & statuit eū sup̄ p̄maculū tēpli. Non ista assumptio

de imbecillitate venit saluatoris. sed de superbia inimici. quia voluntate filia
 tatis putavit necessitate. **S**ca cunctas heret e. ubi usque oī cultus erat Rob
 servatio legis moysi. Pinnaculū aū summas ē tēpli qđ insuperiorib. aequale
 erat. sic mos ē in egipto & palestina dom' edificare. **E**t dixit ei. si filius oī
 es mte te deorsū. In omnib. suis hoc agit tēptationib. diabolus ut intellegat
 si filius oī sit. Sed oīs responsione sic tēperat ut eū ambiguū relinquat.

: verus.

Nam hic ostendit qđ diabolus qui oīs cadere vult psuadere potest. sed p̄ci
 ptare n̄ potest. & quē admodū oīs s̄ pinnaculū poni voluit. sed ad eū
 imperiū deorsū se m̄ti noluit. ita docet nos si quis suadet s̄ ueritatē
 ascendere obtemperemus. Si aū vult nos ad ima de altitudine virtutū p̄ci
 ptare. nullū audiamus. **S**criptū ē enī quō angelis suis. **E**st. **V**na p̄phētia
 ē. de uiro iusto. sed male int̄ptat diabolus scripturas. dū ad xpm̄ de ange
 lorū auxilio quasi infirmū loquit̄. **E**t ait qđ de se sequit̄ ita. sup̄ aspidem
 & basiliscū ambulab. **A**it illi ihs. Rursū scriptū ē. Non tēptabis dnm̄ oīm̄ tuū.

p̄bo p̄

Notandū qđ necessaria testimonia tantū de deutero nomo ptulerit. ut se
 cunde legis sacramta monstrat̄. **H**uius ergo rei exemplū p̄buit. hic uer
 bis & postea factis. Dū se uentis in se iudgos fugiendo ac latendo deuitabat.
 ut humana disceret infirmitas. ne tēptare audeat oīm̄. quando habet quid
 faciat. ut qđ cauere oportet euidat. **I**terū assūpsit eū diabolus in montem
 excelsū. usq. & ḡtam eorū. **M**ystice mons iste sup̄bia diaboli siḡs. quia ipse
 deceptus ē. & alios decipere ḡstit. & ostendit ei om̄a regna mundi. Non ergo
 ei amplificare poterat visū. aut ignotū aliquid ostendere. sed uanitatē p̄p̄e
 mundana. quā ipse quasi speciosa odigebat. & ideo in amore xp̄o uentre
 desiderabat. **A**it ostendit ei om̄a regna mundi. ut homines huius sc̄li. quoruū
 alii p̄p̄i fornicationē. alii p̄p̄i auaritiā decepti. a diabolo regunt̄ in mundo.

Et dixit illi. hec om̄a tibi dabo si p̄cidents ad om̄a uersis me. Antiquus hostis con
 tra primū hominē trib. tēptationib. se crexit. id. gula. uana gl̄a & auaritia.

alleg. epin
 l. omni
 am. citta
 nse. sig
 a. lerna
 a. agite.
 omib. dieb.
 de. uerū
 ffut. qđ
 om̄. desiderū
 es. u. uelap
 p̄ssione
 mor. qui
 ordit.
 Bene de
 ā. ostendit
 . dicit dī.
 p̄p̄e enī n̄
 su. an. ma
 lū. p̄facit
 i. tēptat
 nob. huius
 ab. orna
 i. diabolus
 assumptio

Isidē vitis scdm vincere tēptauit. Gula. cū dix. Dic ut lapides isti panes
fiant. Vana glōa. cū dix. Mitte te deorsū. Avaritia. quando dix. hęc omā
tibi dabo si p̄cidentis adomueris me. Sed eo modo a secundo uictus excessit.
quo se primū uicisse gloriābat. **T**unc dicit ei ih̄s. vade satanas. sub audit.
in aeterna dāpnationē. Si autē scdm aliud exemplar quis uoluerit legere.
Vade rētro satanas. Potest ita sentire qd̄ rētro anteriora tēpōra respiciat.
quib. sibi diabolus tēp̄tū tenebat mundū. quasi dñs diceret. Adtende re
tro quando decepisti primū hominē. & posteros ei p̄ uarios idolorū cultus
deludebas. & sufficiat tibi usq. huc. Nunc autē n̄ solū me subuertere n̄ ualebis.
sed a potestate quā te habere plaudebas. p̄ me p̄iceris. Satanas in p̄tatur
aduersarius siue transgressor. & rectē rētro rētrū uadit quia in m̄m̄ e. ueri
tatis. atq. transgressor om̄is iustitiae. Quod uero dñs p̄ rō dix. vade
p̄ me. ita ē intellegendū. imitare me. **S**criptū ē enī dñm dñm adorab
& illi soli seruiet. Forte quirit aliquis cur hic p̄ceptū sit soli dō seruire.
cū ap̄t̄s dicat. p̄ caritatē seruite inuicē. sed facile patet. Nā greca lingua
seruitus duob. modis solē appellari. & diuersa significatione. Dulia dr̄
seruitus cōmunis dō t̄ homini. siue ciuilibet naturę. Latria uero uocat̄
seruitus. quę ē solo diuinitatis cultui debita. & cū nulla ē participanda
creatura. Lubemur p̄ caritatē seruire inuicē. qd̄ grece duliū dr̄. Lubem̄
v̄z dō seruire. qd̄ ē grece latriū. unde idolatria. **T**unc reliquit eū diabolus
& r̄t. Diabolus tēptat ut humana infirmitas ostendat̄. Angeli m̄strant
ut uictoris diuinitas conp̄bet̄. Cognoscam̄ igit̄ in illo naturā nostrā.
quia nisi hunc diabolus hominē cerneret. n̄ tēptaret. Veneremur in illo di
uinitatē suā quia nisi d̄s sup̄ omā existeret. ei nullomodo angeli m̄strarent.
Cū autē audisset ih̄s qd̄ ioh̄ tradit̄ eēt secessit in galileā. Marcus d̄t. postea
autē cū tradit̄ eēt ioh̄ inquit in carcere. uenit ih̄s in galileā. Lucas uero de
tradito ioh̄ nihil dix. sed ita narrationē suā contexit. & consummata inquit

tēptatione. diabol recessit ab eo vsq. ad tepus. & regressus ē ih̄s in uirtute
 sp̄s in galilea. Quod tam̄ sc̄dm euangelistā iohannē n̄ continuo factū ma
 nifestat̄ cū dic̄. Ante quā ioh̄ baptista missus est̄ in carcerē. ih̄m in galilea
 esse. & hinc p̄ vinū de aqua factū. ad capharnaū descendisse. cū matre
 & discipulis. & sic hier̄tem ascendisse. & p̄ aliqua iohannē in ennon baptizasse.
 In his vero constat. iiii. euangelistas. n̄ contrariō euangelio iohannis narrasse.
 Sed p̄ baptisma primū ei' aduentū in galilea. quando illic de aqua vinū fec̄
 p̄ter misse. Matheus. Marcus. Lucas. vnū annū p̄dicationis dñi p̄t̄ mittunt.
 & n̄ narrant ullū miraculū eū fecisse ante traditionē iohannis baptistae.
 Ioh̄ enī euangelista narrat quomodo in chana galilee aqua in uinū cūertit.
 & alia. ita. Et hoc n̄ est sine mysterio. Per hoc enī siḡ qd̄ isti tres tantū
 de humanitate ei' scripser̄. Ioh̄ aū n̄ solū de humanitate ei' scripsit. verū
 & iā ab ipsa ḡneritate uerbi coept̄. In principio erat uerbū. **E**t relictā
 ciuitate nazareth. uenit & habitauit in capharnaū maritima. in finib. tabu
 lon & neptalim. Nazareth uiculus. ē. in galilea iuxta montē thabor. unde
 & dñs saluator n̄r. nazareus uocatus ē. Capharnaū uero oppidū ē iuxta
 stagnū genesareth. in galilea gentiū in finib. tabulon. Nazareth int̄p̄tat̄
 uirgultū ei' siue flos. & siḡ florē figurarū quae sub lege imperfecta manebant.
 quib. relictis ih̄s xp̄s transgredit̄ ad capharnaū. qd̄ int̄p̄tat̄ uilla pul
 cherrima. siue ager pinguedinis. t̄ uilla consolationis. Siḡ sc̄am ectam.
 Et docet nos ad fructū spiritalis doctrinae qui in euangelio ē transire.
In sc̄a quippe ecta. quae ē uilla pulcherrima in decore uirtutū. & ager
 pinguedinis in opulencia bonorū operū. & habundantia caritatis. & uilla
 consolationis in sc̄arū scripturarū solatio & spe futurorū. habitans
 saluator p̄doctores suos p̄dicat cotidie euangeliū. Hec bene mariti
 ma d̄r. qd̄ iuxta mare mundi posita. p̄secutionū fluctib. tunditur.
 & tam̄ undis uoluptatū mersos. R̄tib. euangeliu liberare non cessat.

Que in finibus tabulon. qd̄ ē habitaculū fortitudinis posita ē. & neptalim
qd̄ ē dilatatio. quod in medio gentiū addilatandū verbū dī fortit̄ c̄sistit.
atq. credentib. refugiū p̄tectionis impendit. ⁊ adimpleret̄ qd̄ dictū ē
p̄ph̄tā esaiā. Terra tabulon. & terra neptali. vsq. lux orta ē eis. Duae
s̄ galileæ. Alia transiordanen. in qua. xx. ciuitates salomon dedit h̄yrā
regi tyrorū. in sorte trib. neptalim. Alia iuxta stagnū genesareth. in
tribu tabulon. circa tiberiadem. ad cuius distinctionē transiordanen.
diē galileæ gentiū & r̄t. gentiū diē quia vicina erant gentibus. **P**opulus
gentiū qui sedebat in tenebris vidit lucē magnā. Scā ecclā de pristinis
errorib. ablata. spiritalis galilea. id̄ transmigratio facta ē. que prius
ritu gentili. in umbra mortis. id̄ carnali luxu conuersata ē. xp̄o ueniente
lucē euangelii recepit. **E**xinde cepit ihs̄ p̄dicare & dicere. poeniten
tiā agite. ad p̄p̄inquabit enī regnū celorū. Iohanne tradito. recte in
cipit ipse p̄dicare. Desinente lege. consequent̄ orit̄ euangeliū. Si aut̄
eadē saluator p̄dicat. quae ioh̄ baptista ante dixerat. ostendit se eiusdē
dī eē filiū. cui ille p̄ph̄tā ē. **A**mbulans aut̄ iuxta mare galileæ vidit
duos fr̄s. vsq. erant enī piscatores. Id̄ incarnatus dñs̄ in mare istius mun
di. spirituales vidit piscatores. quos ante constitutionē mundi ad opus
p̄dicationis aptos p̄sciuit. Simon int̄ p̄t̄ oboediens. p̄tr̄us agnoscent̄.
Andreas uiril̄. & hoc bene addoctorū p̄sonā conuenit. quia hi solū mo
do ad opus magisterii habiles s̄. qui sapientie lumine inlustrant̄ ad
cognoscendū. & bene operant̄. dī mandatis oboediunt. & hoc alius
adsciendū faciendūq. uiril̄ suggerunt. **E**rat illis. uente p̄ me fa
ciā uos fieri piscatores hominū. Quod aut̄ sc̄tm̄ iohanne euangelistā.
Andreas ad testimonū iohannis baptistae dñm̄ iuxta iordanē eē secutus
dr̄. & p̄tr̄us nom̄ acceperisse. & philippus uocatus eē. Ceteri. iii. euange
listae uocatos dicunt de p̄sicatione. Ita intellegendū. non eos statim

ad p̄p̄inquabit enī reḡ celorū. Id̄ est p̄ baptismum

11

inseparabiliter illi adhesisse. sed tantum quis eam agnouisse. eumque admirantes
ad propria remeasse. **A**t illi relictis continuo rebus, secuti sunt eum. forsitan
dicit aliquis. quid utique dimisit piscator qui pene nihil habuit. sed pensare
debemus. quia multum reliquit. qui desideria habendi recusauit. **C**onsequens
deinde vidit alios duos fratres iacobum zebedei. & iohannem fratrem eius. usque resi-
cuentes res suas. Quaeri autem potest quomodo primum binos uocauerit.
& post paululum alios duos. sic narrant mattheus & marcus. cum lucas dicat petrum
socios fuisse filios zebedei & ab eo uocatos ad adiuuandum extrahere res
ex plebis nauiculis in ipsa piscium captura & dominum petrum dixisse. Ex hoc
iam eris homines capiens. & sic illos adductis in terra nauibus, dominum fuisse
pariter secutos. Vnde intellegendum est. hoc primo factum esse quod lucas
insinuat. nec tamen eos ad hoc uocatos. sed tantum petro predictum fuisse quod homines
erant capturus. & pro ea fieret quod mattheus & marcus narrant. binos & binos
fuisse uocatos ut sequerentur dominum. **I**lli autem statim relictis rebus, & patre
secuti sunt eum. Isti. uero. discipuli duos significat populos. de amore & sollicitudi-
ne huius seculi ad spirituale studium per gratiam dei uocatos. Nam petrus & iacob,
significat iudeos fideles agnoscentes dominum subplantantesque uitam. Andreas
uero & iohannes significat gentiles uiriliter credentes in christum & gratia dei saluatos.
Due namque naues duas ecclesias ex circuncisione & proputio signant uoca-
tas. res praedicationem euangelii. Mare quoque mundum. Pisces homines
voluptatibus mundi submersos. & carnali sapientia deductos. Portus fi-
nis praesentis uitae. Zebedeus in terra praeterea fluenf. & significat labentium rerum in-
stabilitatem. **M**oraliter autem. uero. nomina in se unus quisque fidelis potest habere.
sulla in. uero. uirtutibus, studuerit ostendere. Est simon petrus cum ag-
noscit pro prudentiam peccata. & his de rebus per mandatorum. forte oboedientiam
poenarum euadit iniuriam. Andreas uero cum uiriliter praeparantiam sustinet
temptationes. Iacob, autem non ficti uocatur. qui subplantando pro fortitudine uitae

vincat. Et cū uenerit ioh̄ id̄ gratia dī nominari potest. Cū p̄ iustitiā creatoris
mandata impleuerit. & tam̄ sibi idē q̄l̄ tribuerit sed dō. **E**t circubat ihs̄
totā galileā. vsq. & omnē infirmitatē in populo. Ut suo exemplo studiosos in pi
grosq. doceret. eē debere magistros. & uerbū dī sine p̄sonarū acceptione
mystrare in sinagogis eorū. ut in uentibus multorū. n̄ inanes fabulas. sed
que ad utilitatē p̄ficiant audientiu p̄dicarent. Sanans omnē languorem
corporū. & infirmitatē azmarū. p̄bens nob̄ exēplū ut in spiritalib. & corpo
ralib. p̄mpti sim' ad p̄standū p̄ximis nr̄is solaciū. **E**t abuit opinio ei' in totā
siriā. ^{siria} Quē generalit̄ dī om̄is regio a flumine eufraten. vsq. ad mare
magnum. & a capadocia & armenia vsq. ad egyptū. habens in se. iii. puincias
maximas. comogenā. phoeniciā. & palestina. In qua gens iudeorū habitat.
Siriā in̄ p̄tat̄ eleuatio. siḡ mundū qui eleuat' erat in sup̄bia. **E**t obtuler' ei
om̄s male habentes. vsq. & curauit eos. Lunatici dicunt' quorū dolor in ac
censione lune crescebat. n̄ qd̄ inde uere fieret. sed ob demonū fallaciā ut
hac creature insana in creatoris redundaret blasphemā. Paralitici dicunt'.
qui vigore sunt corporis destituti. nā paralytis grece. desolatio dī latine.
Mystice galilea que uolubilis siue rota in̄ p̄tat'. & siriā que sublimitatem
sonat. hunc mundū siḡ. qui licet se in sublimitate erigat. tam̄ ad defectū
uergit. & ad ima rotat'. Et fama ei' p̄ totū orbē ē dispersa. ut in om̄e terrā
exiit son' eorū. Tunc quoq. curati s̄ demoniaci. id̄ gentiles ad fidē cū uersi.
idola relinquebant. nec n̄ lunatici & paralitici curati s̄. id̄ instabiles. &
p̄ uarios errores nutantes c̄ fortabant'. vnde subdit'. **E**t secutus s̄ eū
turbe multe de galilea & decapoli. & rt̄. Decapolis. regio ē. x. urbium trans
iordanen. ad orientē circa hippū. Bene aut̄ dicunt' turbe eū fuisse secutus.
quia p̄ quā cognitio nominis ei' vsq. ad fines t̄re puenit. ex omni natione
turba fidelium. secuta ē uestigia mandatorū ei'. **V**idens aut̄ turbas ihs̄ ascen
dit in montē. & cū sedisset accesser' ad eū discipuli ei'. & aperiens os suum

12
docebat eos dicens. Nā lucas narrat eū in montē ascendisse & illic in oratione
pnoctasse. & cū die sit fact. qđ duodecī discipulos suos eligeret. quos & aptos
nomnarēt. & p' descensū de monte. qđ in loco campestri turbā stando p' dicarēt.
Quod ita potest intellegi. qđ in aliqua excelsiore montis parte eēt primo
cū. xii. electis discipulis. Ac deinde in demonte. sed de ipsius celsitudine cū eis
descendisset in locū campestrē. quasi in latus montis. & hic stetit donec
turbaē cōgregarent ad eū. & p' c' sederet & accedentib; discipulis & p'sentib;
turbis vnū sermonē haberet. quē math. lucasq; narrauerūt. Mystice in mon
tē ascendit. quia maiora p'cepta iustitię cōmendare voluit. Et cū sederet.
vtiq; cū in forma serui apparuisset. Accesserūt ad eū discipuli. deuotione
animi & pietate fidei. vt montes ad eterna essusciperent. pacis iustitiā populo
ppinanda. Aptio omis. longitudine sermonis. siue manifestationē doctri
nae demonstret. **B**eati pauperes spū. quō ipsorū ē regnū celorum.
lā uoluntaria paupertate humiles. Nā istas beatitudines esaias enumera
uit alio ordine. sed eo sensu. Et istis cōgruit sp̄s timoris scđm esaiā quia
p humilitatē regnū adquirit. qđ p' supbia dimitti uidebat. **B**eati mites.
vtiq; qui in p'bitatis amaritudine cedunt. possidebūt trā. n̄ maledictionis
spina germinantē. sed anima sine defectu pascentē. Vnde psalmista cre
do uidere bona dñi in trā uiuentiū. Quib; cōgruit sp̄s pietatis. quia se
cōformant oboediendo diuinis scripturis. **B**eati qui lugent. Videlicet
n̄ cōmun; luctu secularis tristitię. sed scđm dñm poenitentia peccatorū
instinctu. t' aīa aeterna dāpnationis mēu. Aut amore celestiu desiderioꝝ
seu p'passione p'ximorū. quia aeterna laetitia cōsolabunt. Sunt namq;
lacrimae. his. iiii. speciebus distinctę. Sunt humidae ad abluenda peccata.
& restituendū p'ditū baptismū. Sunt salae & amarę. ad restringendā car
nis luxuriā. Sunt calidę cōtra frigus infidelitatis. & ad accendendū ardo
re caritatis. Sunt pure. ad restituendā uitā munditiā. Horū ē sp̄s

scientiæ. & merito. quia sem&ipfos in sacris scripturis didicerunt esse lu-
gendos. **B**eati qui esuriunt & sitiunt iustitiã. Id est qui tota mente
implendi partem iustitiæ desiderant. & studio perseverandi inco[n]sistunt.
141 In fastidiosa refectione saturantur. Quibus egruit spiritus fortitudinis.
id est sine pigritia & defectu boni operis. **B**eati misericordes. Miseri-
cordes scilicet qui sem&ipfos benefaciendo consulunt. & corrigendis proximis
diligentiã impendunt. ut a misericorde iudice misericordiã conse-
quantur æternã. Quorum est spiritus consilii. quo sibi & aliis consulere non
desistunt. **B**eati mundo corde. id est simplicitate omnium querentes. & nihil
amaritudinis habentes. tota uacantate vacantes. & sincero amore omnium
contemplantes. Horum est spiritus intellectus. quia eorum aspectui sapientiæ
thesaurus patet. **B**eati pacifici. Utiq[ue] quorum caro aduersus spiritum non con-
cupiscit. & alios pacificando inuicem. & iam cum his pacem habere desiderant.
qui odert pacem. & sic merito filii dei uocabuntur. in quibus dominus nihil contra-
rium inuenit. Ad hos enim refertur spiritus sapientiæ. quia eorum rationi cuncta
obtemporant. & ipsa ratio subicitur deo. Octaua utiq[ue] sententia qua dicitur.
Beati qui persecutionem paciuntur. Ad domini resurrectionem pertinere uidetur.
quia septimo die. id est sabbato transiente & octaua die. quasi capite
dierum redeunte. caput surrexerit ecclesie. deuicto persecutionis labore.
Septenario namq[ue] numero septemplex multiplicato. xlviij. efficiuntur.
cui uno utiq[ue] octaua & capite dierum seculi addito. l. reperiuntur.
Unde & nos utiq[ue] spiritus sancti gratia. & remissione peccatorum accepta.
in ætorum regnum inducimur. ubi hereditatem accipimus. consolamur.
& pacemur. misericordiam consequimur. & mundamur. & pacifica-
mur. ut iam per transactam septimanam huius seculi. uitam in tremis resur-
gentes futuram. & sic fit ut qui primus erat dies labentis uitæ. fiat tertius
primus æternæ. **B**eati estis cum uos maledixerint homines. usq[ue] morti
Ad didit pro iustitiã. perfectionem ostendit in martyribus.

emes p̄p̄t me. Superiores aut̄ sententias generalit̄ degerent. vsq; ad
 octauā. Inde iā cepit loqui p̄sentes cōpellans. Quāuis n̄ solū adeos
 ista ptineant. qui p̄sentes audiebant. sed & iā ad illos. qui absentes. t̄
 p̄ futurum erant. Sic superius dicta. in quib; n̄ dicit̄. v̄r̄m ē regnū celoz;
 aut vos possidebitis. sed ipsi adeos ^{TANTU} ptinebant. tam̄ quib; p̄sentialit̄
 loquebat̄. Sed ideo maxime adeos apostrophā fac̄ p̄sentes. loquens.
 quia intimare eis volebat dignitatē gradus eorū p̄dicens passiones
 quas p̄nomine ei passuri erant. **G**audete & exultate quia mer-
 ces ur̄a copiosa ē in celis. Qui vanā sequit̄ gl̄am hoc implere n̄ potest.
 ut laceratus infamia obprobriis exultet & indnō. Sic scriptū ē. Neque gl̄am
 gloriā & indolebis cū ingloriosus fueris. Nos gaudere debem; ut nob̄
 p̄paret̄ merces in caelestib;. **S**ic enī p̄secuti s̄ p̄ph̄tas qui fuer̄ ante uos.
 Bene exortat̄ ē eos exēplo p̄ph̄tarū. qui timore p̄secutionis n̄ defecer̄.
 ap̄dicatione ueritatis. **V**os estis sal t̄rae. Intra humana natura.
 In sale sapientia uerbi significat̄. Salis enī natura. t̄ra efficit̄ infructuosa.
 vnde quasda; vrbes. legim; victorū ira sale semnatas. & hoc cū uent
 apostolica doctrina. ut sale sapientia; compescat. intra humanae.
 carnis luxū sc̄ti aut foeditatē uiciorū germ̄nare. **Q**uod si sal eua-
 nuerit in quo salidur. Non h̄lū vald̄ ultra nisi ut metat̄ fomas & con-
 culcet̄ ab hominibus. It̄ si uos p̄ quos c̄d̄iāli s̄ populi p̄p̄t̄ m̄llū p̄secu-
 tionū. aut t̄rorē. amiseritis regna celozū. Extra eccl̄am positi
 in m̄coz obprobria sustinētis n̄ dubiū ē. **V**os estis lux mundi. It̄ uos qui
 a uera luce inluminati estis. lux eis qui in mundo s̄ eē deb̄lis. **N**on
 potest ciuitas abscondi supra montē posita. It̄ apostolica doctrina
 sup̄ xpm̄ fundata. siue eccl̄a sup̄ xpm̄ ex multis gentib; fidei unitate
 c̄structa. & caritatis bitumine c̄glutinata. que fit tuta intrantib;. &
 laboriosa ad euntib;. h̄bitatores custodit. & om̄s inimicos secludit.

Neq. accendunt lucernā. & r̄t. Sub modio ergo lucernā posuit. quisquis lucē
doctrinae cōmodis tēporalib, obscurat & tegit. Sup candelabrū vero. qui se
na mysterio dī subicit. ut superior sit doctrina ueritatis quā seruitus
corporis. **A**lit. saluator accendit lucernā. qui hūmana & estā naturae. flā^{+ flatu}
ma suae diuinitatis impleuit. & hanc sup candelabrū. id est tam posuit. qđ in^{quia}
frontib, nr̄is fidē suae incarnationis fixit. Quae lucerna n̄ potuit sub mo
dio poni. id est sub m̄sura legis includi. nec in sola iudea. sed in uerso in
luxit orbe. **S**ic luceat lux ur̄a corā hominib, & r̄t. Quia expedit ut unq,
popera bona placere dō. & n̄ hominū falso fauore gaudere. **N**olite putare
quō ueni soluere legē. a. p. n̄ ueni soluere sed adimplere. Implere uenit
quae im̄fecta fuerunt. Irā tollens. & rationis uicē excludens. & occulta
m̄tis cūcupiscentiā p̄hibens. **A**men quippe dico uob̄ donec transeat celū
& terra. lota unū. usq, om̄a sunt. **H**ec om̄a transeunt. quando mutant^{enī}
in melius. lota uero quae ē. ceteris litteris m̄nor. & apex quae ē summa
ei p̄triuncula. Ostendunt qđ t̄ m̄ma legis p̄cepta ad p̄fectū p̄ducunt.
Et quia om̄a legis sacram̄ti plena s̄ spiritalis. Ap̄te aut̄ iota grecū. & non iot̄
posuit hebreū. quia iota in numero decē exprimit. & decalogū legis
enumerat. Cuius quidem apex. & perfectio euangelium est.

Qui enī soluerit unū demandatis istis m̄m̄s. usq, m̄m̄ uocabit̄ in regno celoꝝ
Minimū ē mors crucis. & qui scđm id qđ soluerit alios docuerit. & n̄ scđm
id qđ inuenit & legit. m̄m̄ uocabit̄ in regno celoꝝ. Vel fortasse ibi
n̄ erit ubi nisi magni eē n̄ possunt. **P**otest & moralit̄ accipi. qui quā uis
in sem̄ ipsa scriptura solui n̄ possit. tam̄ qui n̄ implēt dī mandatū.
in sem̄ ipso soluit & fit dispectissim' in q̄ta scōrū. **D**ico enī uob̄ quia
nisi abundauerit iustitia ur̄a plusquā scribarū. & r̄t. **I**d nisi n̄ solū illa
m̄ma legis p̄cepta impleueritis. qđ ē iustitia phariseorū ut n̄ occidant.
sed & ista quae a me addunt̄. qđ ē iustitia eorū qui regnū dī intraturi s̄.

ut n̄ inscant. celeste regnū intrare idonei n̄ estis. **A**udistis quia dictū
 ē antiquis. n̄ occides. & r̄t. In quibusdā addit̄ ita. qui inscit sine causa.
 sed radendū ē. quia in uiri iustitiā dī n̄ operat̄. **Q**ui aut̄ dixerit
 macha. reus ē concilio. Racha ē hebreū uerbu. id magis aut̄ va
 cuus. & im̄piat̄ cenos. quē ^{nos} vulgata iniuria absq; cerebro pos
 sum' nuncupare. Quo ergo elogio stultitię deno- tari potest. qui
 fidelit̄ om̄ credit. & xp̄m dī sapientiā nouerit. **Q**ui aut̄ dixerit
 fatue. reus erit gehennę ignis. Magni piaculi. periculū ē quē
 d̄s appellauerit salem. & stultorū intellegentiā salientē. contumelia
 infatuati sensus laceffere t̄ maledictio stultitię exasperare. istius
 modi ergo & kermi ignis papulū erit. Gradus itaq; s̄ in istis peccatis.
 a leuiorib; ad grauiora donec ad gehennā ignis ueniat. Nā in iudicio
 adhuc defensionis locus dat̄. dū adhuc motus comprimit̄. corde con
 ceptus. In concilio aut̄. cū ū vox indignantis erupit. n̄ cū ipso reo agit̄.
 utrū dāpnandus sit. sed in iudicantes confert̄. quo ^{supplicio} iudicio culpabilis
 dāpnatur. Gehennę uero ignis. certa ē dāpnatio. & poena dāpnati.
Isti ergo gradus quib; modis inuisibilit̄ exhibeant̄. aymarū meritis
 quis dicere potest. Nom̄ gehenne traxisse putant a ualle idolis
 consecrata iuxta murū hierusale. olim cadauerib; mortuorū repl̄ta.
 quā & iosias rex c̄traxisse in regū uolūne legit̄. **S**i ergo offers
 munus tuū ad altare. & r̄t. **I**stud sc̄dm litterā fieri potest. si p̄sens
 ē fr̄ qui habeat aliquid aduersū nos. id quē nos lesim'. Nā nos ad
 uersus illū habem'. si nos ille deserit. ubi opus non ē a faciente in iu
 riā uerā postulare. Sed tantū ut dimittas sic tibi ad d̄ cōmissa cupis
 dimitti. Spiritalit̄ ergo cogimur intellegere. fidē eē. altare in t̄plo
 dī. qđ nos sumus. Sup̄ qđ spiritale donū. siue p̄ph̄tia. siue oratio.
 siue aliud aliquid qđ d̄o bene offerat̄. Alii acceptū n̄ erit nisi fidei

puritate fulciat. Et si inimicē uert vt aduersus fr̄m aliquid habeam.
necesse ē. vt corā dō ^{cara &} cogitatione ad fr̄m recurrām. celerrimo
dilectionis affectu atq. intentionē inde reuocantes. coeptū munus
pficiam. **E**sto con- sentiens ad uersario tuo. vsq. donec reddas
nouissimū quadran- te. **J**udicē intellege xpm. Ministrū uō angelū.
Carcerē. poenas tenebrarū. Quadrans hic in alio loco duo m̄nuta.
n̄ qđ dissonent euangelia. sed qđ vnus quadrans duos habeat m̄nu-
tos nummos. Pars distinctorū m̄brorū hui' mundi t̄ra inuenit.
Ideo dic nouissimū quadrante. id t̄rena peccata. Et qđ dicit donec
soluas. p̄ infinito ponit. Sic alibi dicit. Donec ponā inimicos tuos. Ad
uersariū aū cui iubemur c̄sentire. Alii diabolu. Alii carne. Alii d̄m.
Alii p̄ceptū dī intellegere uoluer̄. Non ut p̄suasionib. diaboli. Aut
carnis oboedire debeam. quib. in baptismo abrenuntiam. sed beni-
uoli erga illos eē iubemur. resistendo. ne obtempentes. ultione
eis. deceptionis eorū accumulē. **A**udistis quia dictū ē antiquis.
n̄ mechaberis. vsq. iā mechatus ē eā in corde suo. In t̄ passionē & pro
passionē apud v̄eres differentia hęc ē. Qui uiderit mulierē
& ei' anima fuerit titillata hic p̄ passionē percussus ē. Qui aū delecta-
tioni consensū p̄buerit. de p̄ passionē ad passionē transit. & sic
trib. gradib. p̄uenit ad peccatū. Suggestione. delectatione. consensu.
Et istius peccati. iii. s̄ differentis. in corde. in facto. in consuetudine.
Quasi. iii. mortes. Vna in domo. cū in corde consentit libidini. Al-
tera iā quasi extra portā plata. cū in factū p̄cedit ad sensio. Tercia
cū p̄ uim consuetudinis male armus tamquā t̄rena premit mole.
Quod si oculus tuus dexter scandalizat te. vsq. quā totū corpus tuū
eat in gehennā. Non incongrue enī dext' oculus. potest accipi di-
lectus amicus. & in reb. diuinis consiliarius. cui n̄ ē parcendū ne abiciat.

si nos aut scandalizans in heresim ducere. **E**t si dextera manus tua scandalizat te & c. In dextera accipit adutor dilectus. & minister in diuinis operibus. Ita in sinistra intelleguntur que sunt corpori necessaria. Quia sic in oculo contemplatio. Ita in manu signat actio. Possunt & iam in oculo dextro & in manu dextra quoslibet intellegere propter iniquos. qui & iam sunt causa scandalizandi. **D**ictum est autem quicumque dimiserit uxorem & ei libellum repudii. Quod in posteriore parte ipse saluator moysen fecisse exponit propter duritiam cordis eorum. non ut discedum concederet. sed ut homicidium auferret. **E**go autem dico vobis. quod omnis qui dimiserit uxorem suam excepta fornicationis causa facit eam mecharam. & qui dimissa duxerit adulterat. Non hic intellegitur tantum fornicatio in stupro quod in alienis viris aut feminis committitur. Sed omnis concupiscentia. auaritia. idolatria. que hominem faciunt a lege dei aberrare. si ergo uxorem huiusmodi aliquid hominem cogat qui tale dimittit. causa fornicationis dimittit. non tantum illius. sed & suae. Illius quia fornicat. suae ne fornicetur.

Iterum audistis quia dictum est antiquis non perierat. usque non potes unum capillum facere album aut nigrum. Iudges permittent in domum iurare quia facerent recte. sed quod melius est deo quam de demonibus. et aliis creaturis. hoc exhibere. Quia qui iurat aut venenat aut diligit eum propter quem iurat. & quia per iurare non potest qui non iurat. Ideo raro & non nisi necessitate utamur iuramento. cum pigros ad credendum viderimus homines ut apertum. Quae scribo vobis. ecce contra deo quia non memior. Sedes autem iudicium dei signat. qui in caelo sedere dicitur. non quia habeat membra sic nos collocata. sed quod in universo mundi corpore maxima specie caelum habeat. & tamen minima. tanquam presentior excellenti pulchritudini vis diuina. minima vero ordinem in infimis. Sedere in glo

terrāq; calcare dicitur. Spirituales autē scilicet animas celi nomine signantur. & terrae
peccatrices. Spirituales autē qui omnia iudicant. & a nemine iudicantur. conue
nienter seculi dicitur. Peccator autē cui dictum est. **T**erra es & in terram ibis.
pro iustitia digna meritis tribuentem in infimis ordinat. **S**it autē sermo
vultus est. non non. Quod autē his abundantius est. malo est. Ac si diceret.
quod est. sufficiat dicere. est. & quod non. sufficiat. non. siue ideo bis dicitur. est. est. non. non.
ut quod ore confirmes. operibus probes. Et quod verbo ^{est} neges. factis non confirmes.
Nondū quod amplius est malum est. sed malo est. Ab illius videlicet infirmitate.
a quo cogeris iurare. & haec infirmitas malum est. Tu autē benefacis. qui bene
iunctione visis. ut alteri persuadeas quod vultis suades. **A**udistis quia
dictum est. oculum pro oculo. dentem pro dente. Ego autē dico vobis.
non resistere malo. In lege emendatur culpa. In euangelio pecca
torum auferuntur exordia. In lege. in III. gradus videntur
videntur esse vindictae. Prima est. ne lesus. & laesat se grauius.
II. quae lex posuit dicens. oculum pro oculo. ne vindicta iniuria
transgat. & haec est inchoatio pacis ad quam puenenda. duo gradus adhuc
restant. id est ut non reddat tantum sed minus. Verbi gratia. pro duobus pugnis unum.
Ad tertium puenit. dum nihil mali repondit. immo bonum pro malo. nec tamen adhuc
ibi est quod ait. non resistere malo. sed ut non solum inrogatum non repondas. sed & alia
ne aliud inroget non resistas. quod & alia consequenter exponit dicens. **S**ed si quis
te percussit in dexteram maxillam. probe illi & alteram. Non enim ait tu percu
tere noli. sed adhuc ad percutiendum te para. docens medicus armarum. ut
quorum saluti consulere vellent. eorum inbecillitates a quo animo tolerarent.
Mystice iubemur percipienti. alteram probere dexteram. non sinistra. quam iustus
non habet sinistra. sed si nos hereticus in disputatione percussit. & dextram
dogma vulnerauerit. opponantur ei dexterae. donec victus lassescat inimicus.
Et ei qui vult iudicio tecum contendere. & tunicam tuam tollere. remitte ei

diuina & victoris sententia;

& palliū. Lucas hoc capitulū. versa vice posuit dicens. Ab eo qui aufert.
 vestimētū. & iā tunicā noli prohibere. Quod de vestimēto & tunica dictū ē.
 hoc faciendū ē. de omzib. quae aliquo iure tēporalitē nrā eē dicimus.
 Tunica. quae interior ē. vestis significat necessaria. & si ea cōtēpnere
 conuenit. quanto magis supflua quae p̄ palliū qd̄ exterior vestis ē
 significant. **M**omēt omzib. doctor alicuius tunica aufert. cū ab eo
 quae animo latent peccata confitenda deposcit. vt ē inuidia. supbia.
 & his similia. Et palliū ipse dimittit. cū exteriora quae corpus gessit facino
 ra. simul cōfiteri n̄ erubescit. **E**t qui cūq. angariauerit te mille passus.
 vade cū illo alia duo. Hoc testimonio. compassionis vtriq. affectū p̄cipit. &
 studiū solaciū ei impendere qui ate explet. qd̄ vltra vires uelle debet insi
 nuare. **A**lit. si quis volens credere. te introgauerit quid sit d̄s. tu n̄ solū ei
 patrē. sed & filiū & sp̄m sc̄m ostendere festina. **Q**ui p̄dit ate da ei. & vo
 lenti mutuari ate ne auertaris. Non hoc tantū de elemosina dictū intellegim.
 cū & diuites pauperes fiunt si semp dederint. sed doctorib. p̄cipit. vgnat̄
 accepta. gratis tribuant. quia istius modi pecunia nūquā deficit. Ita enī
 omni p̄lenti dabis. quā uis n̄ semp id qd̄ p̄dit dabis. cū eū iudicata iustitia
 n̄ inanē dimittis. Et insup oportet spiritalē doctore auditorib. suis. uer
 bū dī accomodare. vt boni operis ab illis rētributionē possit accipere.
Audistis quia dictū ē. diliges p̄ximū tuū. & odio habebis inimicum tuum.
 Ego aū dico vob̄ diligite inimicos v̄ros benefacite his qui odent̄ vos. & c̄t.
Sciendū ē ergo n̄ impossibilia. vt quidā aestimant indilectione inimicorū
 xp̄m p̄cipere. sed p̄fecta. quae fec̄ d̄t insaul. & martyr̄ stephanus. cū
 p̄secutorib. orauit. **H**ic ergo minus intellegendis. difficilis orit̄ questio.
 quia inueniunt̄ in p̄ph̄tis aduersus inimicos imprecationes. quae putantur
 maledictiones. Sic ē. fiat m̄sa eorū in laqueū. & c̄t. sed h̄ec p̄ph̄ta dicit.
 n̄ uoto optantis. sed sp̄u p̄udentis. Et d̄ns dix̄. V̄ tibi capharnaū. non hoc

malivolentia optabat. sed merito infidelitatis futurū ei fore cernebat.
Rursum alia questio oritur. quia dñs iubet p̄ inimicos orare. & ioh̄ p̄ peccan-
tibus usq; ad mortē. n̄ rogare. & hoc ideo quia s̄ in fr̄ib; quaedā peccata
inimicorū p̄secutione grauiora. Peccatū usq; ad mortē eē p̄tō. post
agnitiōē dī p̄ grām sp̄s sc̄i. impugnare fraternitatē. & aduersus ipsā
grām inuidia facib; agitari. & peccatū n̄ ad mortē cū quis debita officia
frat̄nitati n̄ exhibuerit p̄ aliquā infirmitatē animi. **V**t sc̄is filii pa-
tris v̄ri. usq; qui pluit sup iustos & in iustos. Non ait facite ista quia
estis filii dī. sed v̄t sc̄is filii dī. Nā unus ē naturalit̄ filius dī. nos autē po-
testa. accepta. in quantum ea que ab illo p̄cipiunt̄ implen̄. efficimur
filii dī. Ortū solē dicit sup bonos & malos. xpm̄ solē iustitiae. pluuiā
doctrinā veritatis. quia bonis & malis apparuit. et. ē. euangelizat̄ xps̄.

Sicut diligitis eos qui vos diligunt. usq; nonne ethnici hoc faciunt.
Publicani quidē apud eos romani exactores dicunt̄. qui vectigalia t̄
publica sc̄ti lucra sectant̄. Nā ethnos gr̄ce. gens dñi latine. hoc gen-
tilis ethnici dñr̄. quia s̄ tales ut fuer̄ genti. Et huius sementiae sensus
ē talis. Si ergo ethnici & publicani s̄ erga amatores suos. natura duce
bene fieri. quantum vos dilectione latiores eē deb̄is & iā n̄ amantes
amplecti. Quia quib; ē gradus p̄fessionis eximior. necesse ē ut cura
sit uirtutis uterior. **E**stote ergo vos p̄fecti. sic & pat̄ v̄ri celestis
p̄fectus ē. Sine dilectione inimicorū quis superius dicta. potest implere.
p̄fectio n̄q; misericordiae. qua plurimū c̄sulit̄ laboranti animae.
v̄tra dilectionē inimi porrigi n̄ potest. & ideo sic claudit̄. Estote er-
go p̄fecti. & t̄. Ita tam̄ ut d̄ intellegat̄ p̄fectus tāquā d̄. d̄ an̄ p̄fecta
tāquā anima. Gradū ergo quendā ascendit. qui proximū diligit. sed benuo-
lentia p̄ficiat̄. qui cā p̄cepto ad inimi dilectionē p̄duxerit. Nā q̄d̄ in lege
scriptū ē. oderis inimicū tuū. n̄ est accipiet. la uox iubentis iusto sed per-

mittentis infirmo. **A**ttendite ne iustitiam uram faciatis contra homines, ut uideamini ab eis. Ac si dixerit. Caute ne laudem ab hominibus queratis. & ob hoc fructu priuemini mercedis. vnde subdit. **A**lioquin mercedem non habebitis apud patrem urum qui est in celis. Qui enim inane vulgi fauorem sequitur. hoc illi pro mercede deputabit. & ob hoc ab alterius regis nuptiis pulsans ianuam repellitur. quia hic eum amare non probat. **C**um ergo facis elemosinam noli tuba canere. & cetera. Manifestum est. hypocritas esse qui se iustos simulant. & non exhibent. Nam grece ipso. latine sub. Crisus grece. latine aurum. vnde hypocritas. quasi deauratos foris similes dicimus. & intus opera nequitiae plenos. & proinde a deo cordis inspectore non aliud accipiunt nisi fallaciae supplicium. **T**e autem faciente elemosinam. usque ad patrem tuum qui uidet in abscondito reddet tibi. Videtur enim humane laudis delectatio in sinistra significari. & in dextera intentio implendi precepta diuina. Et quid est. elemosina in abscondito. nisi in ipsa bona conscientia quae humanis oculis demonstrari non potest. quae & efficitur in uoluntate bona. quam uis non sit quod tribuat in pecunia. Non in his solis sinistra operari. qui eam non intus sed foris faciunt. **E**t cum oratis non eritis sicut hypocritae tristes. usque receperunt mercedem suam. Arguli platearum sibi ubi via pertransuersum alterius uiae tendit. & quod uinum reddit. Non enim te uideri ab hominibus. alicubi orantem nefas est. sed propter hoc agere ut laudandus ab hominibus uidearis. **T**u autem cum orabis intra cubiculum tuum. usque ad patrem tuum qui uidet in abscondito reddet tibi. Id est reuerrere in mundam conscientiam. deus sibi lib. adorandum inuisibilem deum. & clade operum carnalium & faras matu

turbis quae obstrepunt incogitatione resiste. ut ultimo corde ad patrem
spiritalis dirigat oratio. **O** rantes autem nolite multum loqui. usque nolite er-
go ad simulare eis. ethnici ergo sic hominem iudicent. ita omnium verbis arbitrantur
in sententiam trahi. & ideo putant se in multiloquio suo exaudiri. **S** ciet enim
pater vestrum quid opus sit uobis ante quam precamur eum. Consurgit enim hoc loco
quaedam heresis philosopharum qui dicunt. Si deus ante quam precamur sciet
quibus indigemus. frustra scienti loquimur. Quibus respondendum est.
Non nos esse narratores. sed rogatores. Aliud est narrare. Aliud scientem
miserabilem exorare. **P**ater nostrum qui es in caelis. laus in sanctis & iustis quibus dicitur
templum sanctum est quod estis uos. **S**anctificet nomen tuum. Quomodo sanctificat ab hominibus
nomen domini quod semper sanctum est. Rogamus quod nomen domini sanctum in hoc seculo ostendat.
ut nos qui in baptismo sanctificati sumus. in eo perseueremus. & hanc cotidiana
opus est. ut imploremus sanctificationem qui cotidie delinquimus. **A**dueniat
regnum tuum. Quando enim deus non regnat. dicitur quando apud eum incipit quod semper
fuit & esse non desinit. **N**ostri quidem regnum precamur ad deum nobis promissum & christi
passione quaesitum. ut qui in seculo ante seruum. post modum christo dominante
regnemus. **V**enite benedicti patris mei. & cetera. vel & cetera ut ille in nobis regnare
dignetur. **F**iat uoluntas tua. sic in caelo & in terra. laus sic est in angelis uoluntas
tua qui sanctus in caelis. ita fiat in hominibus qui sanctus in terra. ut nulla miseria impe-
diante. eandem beatitudinem apud te adquirant.
Alit. ut sic iusti faciunt uoluntatem tuam.
ita & peccatores ad te conuertantur. Siue
caelum & terram. corpus & animam accipimus. & fiat uoluntas tua in hoc. ut sicut
corde delectamur legi dei. secundum interiore hominem. ita corpus nullis ter-
renis uoluptatibus. inmutatum huic delectationi aduersetur. **P**anem nostrum cotidianum

da nob hodie. Pars cotidianus aut pomz, hui' unq necessitatib, dictus e.
 aut p sacramento corporis xpi. qd cotidie accipim'. & nemo ueant questione
 aliqui. qui n comuncent sacramento xpi cotidie. restat ut pane cotidianu
 intellegam'. diuina pcepta. que cotidie meditari oportet & operari.

Et dicit nob. & r. Salubrit enim qd peccatores sum'. admonemur: qui pro
 peccatis onare compellimur: qui orare nos pdebitis & peccatis docuit. pa
 ternā misericordia pmsit. & uenā secutura adiūxit. & certa nos sponsio
 ne cstringens. ut n alit adō cui debitores sum'. uenā pcam'. quā sic debito
 rib, nrīs dimittim'. In qua pactione si m̄timur: totius orationis nullus e. fructus.

Et nos inducas in tēptationē. Non enim p se ipsū inducit d̄s. sed induci pa
 tit'. quē suo auxilio deseruerit. & ideo n̄ hic orat' ut n̄ tēptemur: sed ut
 in tēptationē n̄ inferamur. Aliud nāq, e in tēptationē induci. Aliud tēp
 tari. Sine tēptatione nullus p̄batus eē potest. Ideo n̄ orat' cui necesse e.
 igne examinari. ut igne n̄ contingat'. sed ut n̄ exurat'. **S**ed libera nos a malo.

videlicet ut ab omzib, que tabulus & mundus operant'. securi stemus ac tuti.

Ut aut nulla omzno timeat' tēptatio. n̄ hic in p̄senti sperandū e. fieri posse.

quia haec beatitudo hic inchoat'. & in futuro p̄ficiētur. **A**men aut qd
 in fine scribit'. signaculū e domzcae orationis. qd aquila in tēptatus e. fidelit'.

Et nos vere possum' dicere. significat totius orationis istius purissimā
 ueritatē. & indubitanē om̄a illis c̄ferri ad nō que ruae postulant. si con
 ditionis ultimae pactū seruare n̄ neglegant. **S**i enī dimiseritis homzib,
 peccata eorū. usq, nec pat' ur̄ celestis dimittit' uob peccata ur̄. Si n̄ dimiseritis
 homzib, ait. quasi n̄ sint homznes qui dimittunt. id n̄ humani neq, terreni.

unde scriptū e. Ego dixi di estis. & r. Vos aut sic homznes moriemini. Ad eos d̄r̄
 qui p̄p̄t peccata homznes excludi eē meruer'. **C**ū aut ieiunatis nolite fieri

sic hypocritae tristes. Exterminavit enim facies suas. usque receperunt mercedem
suam. His uerbis intentio nostra ad interiora gaudia dirigidoceat. ne foris
querentes mercedem huic seculo conformemur. Quod dicitur exterminant
uitio scripture tritum est. exules quoque exterminantur. quia extra terminos
mittuntur. Pro hoc ergo sermone sepe accipere solemus. demoluntur. quod
hypocritae facere solent. ut tristitiam & luctum forte animo lacrimante in
uultu simulent. Hoc capitulo intellegitur. quod non solum in mundi pompa
sed & in sordibus, luctuosis solis esse iactantia. Tu autem cum ieiunas ungue
caput tuum & faciem tuam laua. usque. & patris tuus qui uidet in abscondito reddet tibi.
Palestina autem quorum hic more loquitur. festis diebus solent capna oleo pun-
guere. Et nobis precipit ut uirtutes exercentes. non oleo peccatoris. sed exul-
tationis festiuos nos ostendamus. & principale cordis nostri oleo pinguamus
spirituali. Nolite thesaurizare uobis thesauros in terra. usque. & ubi fures non effo-
diunt nec furantur. Per. iii. species aduersitatis. hoc est. eruginis. tineae. &
furi. quibus uolat diuitias colligere. Omne uolat auaritia e genus & reprehendit.
Quia aliae res sunt. quas rubigo obfuscat. & consumit. ut est aurum. & argentum. &
caetera metalla. Aliae quoque aueribus. & putredine dissoluntur. ut sunt uestes. uasa
lignea quae puluerum quem teredo efficit. & carie dispereunt. Alii pro fures au-
ferunt. ut sunt gemmae. lapides preciosi. quae uis alia sorde non possint consumi.
& ita nulla res sepe in lesa durare potest. Unde dicitur. Omne opus electum
iustificabitur. & qui operatur illud honorificabitur in illo. Et tunc opus corrupti-
bile in fine deficit. & qui operatur illud peribit cum ipso. Allegorice uero.
erugo superbia significatur. quae ubi fuerit spiritualium donorum thesauros dissipat.
& uirtutum decorem obfuscat. ut greges dicitur. qui sine humilitate uirtutes
egregat. quasi in uento puluerem portat. Imea autem mundicia designat.

que latent conrodens studiu bonu . & unitatis pactione demoliri necessat .
 Sic quida . Nihil iustius inuidia quae ptinus ipsu conrodit auctore
 excruciatq; anmu . Fures naq; s . demones & heretici . sep ad hoc in
 tenti . ut spiritales thesauros habentes depident . & onustos ornantis
 virtutu spolient . Alio sensu . omnis naq; res sordescit . cu inferiori
 miscet^r nature . Sic & aymus n^r . t^renoru cupiditate sordescit . Quauis
 tra munda sit in ordine suo . In spiritualu uero desiderio mundus p
 seuerat . quia quaecumq; caelestia sunt munda sunt .
Vbi est thesaurus tuus . ibi e^r & cor^{tuu} . Hoc n^r solu de pecunia sed
 & de cunctis passionib^{sent} . sciendu e^r . Lasciu ludicra . amatoris libido .
 gulosi ds . veru e^r . huic seruit vnus quisq; a quo vincit^r . **L**ucerna cor
 poris tui e^r oculus tuus . vsq; totu tuu tenebrosu erit . Est au oculus
 mtis intentio . Quae si puerfa pcedit . omne opus prauu e^r qd sequit^r .
 quauis rectu ee uideat^r . Na p corpus opera quae cunctis apparent signant^r .
 quae si recta quis facit intentione . & ia si cora hominib^r . aliquid imper
 fectionis habere uideant^r oia in bonu cooperant^r . **S**i ergo lumen
 qd int e^r tenebrae s^r . ipse tenebrae quante erit . Si cordis intentio
 appatu t^rporaliu in uob^r cecat^r . quanto magis ipsu factu e^r tenebrosu
 & nhl pderit . quia quomodo tu feceris tibi imputant^r . n^r quomodo
 accipienti puenit . **N**emo potest duob^r domn^r seruire . vsq; & al
 teru c^rtepna . Videlicet diabolu odit . qui om diligit . Nullius eni sci
 entia om odisse ferre potest . & ideo eu qui n^rtim & contepnit . du
 ei mandata n^r custodit . **N**on potestis do seruire & mamona . Audiat
 hoc auarus & studeat diuitias quae mamonaec siriaco sermone nuncupant^r .
 magis ut d^rs distribuere . qua ut seruus custodire . **I**deo dico uobis

ne solliciti sitis anime ur̄e. & r̄t. Quod ait ideo dico vob̄ ad superiora respi-
cit. ne sollicitudine tēporaliū conuincamini cū diuitib. hui' seculi thēsauri-
zare. De carnali aū cibo & uestim̄to nos n̄ debere eē sollicitos accipiamus.
De spiritali aū cibo & uestim̄to sep̄ solliciti eē debem. **N**onne anima plus
ē quā esca. & corp̄s plus quā uestim̄tū. Ammonet ergo in hac sententia
vt memnerim' multo āplius. nob̄ d̄m dedisse qui nos fec̄ & composuit. quā
qd̄uis alim̄tū & tegim̄tū. Quo loco queri sol̄ & utrū iste cib. corporeus
ad animā p̄tineat. cū sit ipsa incorporea an non. Sed animā hoc loco pro
ista uita posita nouerim'. cui' r̄tinaculū ē istud corporeū alim̄tum.

Respicite uolatilia celi. vsq; & pat̄ ur̄ pascit illa. Id si uolatilia quorū morta-
lis anima di alunt p̄ uidentia. quanto magis homines quib. ad eternas p̄mittit'.

Nonne uos pluris estis illis. Hoc ē carius ualeat. quia utiq; rationale animal
sicuti ē homo. sublimius ordinatū ē in rerū natura. quā in rationabilia
sicuti s̄ aues. **Q**uis aū ur̄m cogitans potest adicere ad staturā suā cubitū
unū. & de uestim̄to quid solliciti estis. Ac si dicat'. Illi ergo relinquit
curā regendi corporis. cui' cura factū eē uidetis. vt tante staturę corpus
habeatis. **C**onsiderate lilia agri. r̄t. Ista uō docum̄ta de auib. & liliis non
allegorice ponunt'. sed uidereb. minorib. maiora psuaderent'. **D**ico aū
uob̄ quō nec salomon. r̄t. Reuera qd̄ sericū. que purpura regū potest
florib. cōparari. Quod ita rubet ut rosa. Quid ita candidet ut liliū. qd̄ ma-
gis ē oculorū quā sermonis iudiciū. **S**i aū fenū agri qd̄ hodie ē. & cras
in libanū mittit'. d̄s sic uestit. r̄t. Cras p̄ futuro ponit' tēpore. & ē. sensus.
Si quae cito decidia concremant' igne. Artifex om̄zū tā uenusta ornat spe-
cie. quanto magis uos p̄curabit in necessariis. qui ad aeternā hereditate
p̄tinētis. **N**olite solliciti eē dicentes. quid manducabim' aut quid bibem'.

aut quo operiemur. Notandum quod non ait. nolite querere cibum &c. sed quid inquit manducetis. &c. Vbi mihi uidentur argui. qui serua communiore laetiora. & austeriora sibi alimenta. & indumenta. requirunt. phis cum quibus. uita dicitur. **H**aec enim omnia gentes inquirunt. Scilicet quibus cura. est. non futuro rui. sed comparati sunt iumentis insipientibus. & similes facti sunt illis.

Sicut enim patet uisusque. & haec omnia adiciunt uobis. **Q**uerite regnum dei. quod est bonum apprehendendum. & necessaria sine quibus. haec uita non potest ^{procedunt} dari. sed adici. quia nobis in intentione ^{et} inuitatis. In usu uero esse debet temporalitas. Illud tanquam bonum. hoc tanquam necessarium. **N**olite solliciti esse de crastino. Crastinus enim dies sollicitus erit sibi ipsi. Quia annuos fructus terra profert. de presentibus. sollicitos esse debere concessit. qui futura quod cras significat. cogitare prohibuit. **S**ufficit diei malicia sua. Sufficit ergo nobis presentis temporis cogitatio. futuro rui curam quae incerta est. relinquamus. Hanc ergo curam arbitror ideo non nauit malitiam. quia penalis est. & ad hanc pertinet & mortalitatem. quam peccando meruimus. Cauendum namque est. ne aliquem iudicemus? qui commissis sibi procurat necessaria ne desint. cum ipse dominus loculos habere dignatus est. **N**olite iudicare ut non iudicemini. uisusque. in qua mensura mensi fueritis remittet uobis. **H**oc loco precipi existimo ut ea facta quae dubia est. quo animo fiant in meliorem partem interpretemur. quia incertum est. quo animo quid factum sit. & qualis futurus sit. qui nunc tamen bonus. & malus. apparere. **U**nde apostolus. Nolite inquit ante tempus iudicare. De manifestis quae bono animo fieri non possunt. Ita dicitur. ex fructibus eorum cognoscetis eos. Potest mouere quod ait. In quo cumque enim iudicio iudicaueritis. iudicabitur de uobis. Numquid temere enim sic nos de alius ita iudicabit de uobis deus? Aut in qua mensura mensi fuerim? remittet uobis. **N**ullo modo hoc est apud deum. Sed

dictū ē quō ipsa temeritas. qua punis aliū. te puniat necesse ē. Vnde
dictū ē. Omīs qui gladio percussit gladio peribit. Non gladio ferri.
sed gladio peccati. **Q**uid autē vides festucā in oculo fr̄is tui. vsq. & ecce
trabis ē in oculo tuo. **M**ulti supbia. & odio p̄uenienti. acerrime corri
piunt eos. quos subita ira vident turbatos. oculū n̄tis a solito puritatis
statu quasi festuca [†] inruente mutasse. atq. hinc eos magis amant vitupe
rare quā em̄dare. Et ideo impossibile illis dr̄. vt festucā fr̄is oculo quis
demat. qui suo trabē in oculo gestat. Quia fieri potest. ut si m̄asceris
homini velis eū corrigi. si autē oderis. n̄ potes eū uelle corrigere. Quamū
int̄ trabē & festucā distat. tantū int̄ odiū & irā. **H**ypocrita eice pri
mū trabē de oculo tuo. ir̄t. **P**rimo expelle odiū a te. & deinceps
iā eū quē diligis em̄dare poteris. **N**olite sc̄m dare canib. vsq. & con
uersi disrūpant vos. Canes & porcos. p̄ contēptorib. accipim̄. Non con
uenit istiusmodi. in luto infidelitatis manentib. porcis. t̄ hereticis. t̄ ho
m̄ib. ad uomitū peccatorū reuertentib. euangelicā pandere margari
tā ne conculeent. l̄t contēpnant illud. & conuersi incipiant nos dissipare.
Petite & dabit̄ vob. ir̄t. **P**etite p̄tinē ad in p̄randā sanitatē firmitatēq.
v̄m̄. vt ea quae p̄cipuunt̄ implere possimus. **I**nquisitio autē ad inueni
endā veritatē. cū quis autē uerā uia inuenierit. puenz & ad ipsā [†] possessio
nē [†] que tam̄ pulsanti aperi & ur̄. **A**lit̄ p̄t̄te credendo. quęrite ope
rando. pulsate p̄seuerando. **O**m̄is enī qui p̄t̄t accipit. ir̄t. **I**rgo
p̄seuerantia opus ē vt accipiam̄ qđ p̄t̄m̄. & inueniam̄ qđ querimus.
& qđ pulsam̄ aperiat̄. **A**ut quis ex uob̄ homo quē si p̄t̄erit filius
suus panē. nūquid lapidē porriget̄ ei. **P**ans intellegit̄ caritas. sine qua
cedent̄ ^{virtutes} n̄hl s̄. sic sine pane m̄sa mops eē uidet̄. Cui contraria ē cordis

duritia. quā lapidi cōparauit. **A**ut si piscē pēierit. nūquid serpente por-
 rige ei. ^{accipitur} Pisces s̄ fides inuisibilū. t̄ p̄t̄ aquā baptismi. t̄ quia de inuisibilib.
 capit. seu qd̄ hui' mundi fluctib. n̄ frangit̄ fides. sic nec pisces in aqua.

Cui cōtrariū posuit serpente. p̄t̄ uenena fallacia. quę primo homini p̄se-
 mnauit. Quod aut̄ in euangelio scđm lucā hęc duo subsequit̄ ouī. & scōrpi-
 omis cōparatio. In o uo indicat̄ spes. in quo n̄dū p̄fectus ē factus ē. sed fo-
 uendo sperat̄. t̄ qd̄ spei cōtrariū ē. **R**etro respicere. quę se in ea quę
 ante s̄ extendit. & ideo huic cōtrariū posuit scōrpiōnē. cui' aculeus ve-
 nenatus r̄tro timendus ē. quia mortifera desperatio in fine ē formi-
 danda. **S**i ergo uos cū sitis mali nostis bona data dure filiis ur̄is. vsq.
 plentib. se. Malos appellat hui' scđi amatores. & in rerū natura bona s̄
 que dant. quā uis sint tēporalia. quoniam ē terra & plentudo eius.
Alii apti qui electionis merito bonitatē generis humani excesserant.
 sup̄næ bonitatis intuitu mali eē dñr̄. quia n̄h̄l ē p̄sem̄ ipsū immutabile.
 t̄ bonū nisi dñs sola. Quod uero lucas d̄. dabit sp̄m bonū. Ostendit
 sp̄m scđm plentudinē eē bonorū dī. **I**ntrate p̄ angustā portā. vsq. &
 pauci s̄ qui inueniunt eā. Lata uia ē que tendit ad scđi uoluptates.
 cui' inquisitione. aut inuentione. opus n̄ ē. quia sponte se offerunt.
 Angustā uō nec om̄s inueniunt. nec qui inueniunt statī ingrediunt̄ p̄ eā.
 Siquidē multi de medio itinere ueritatis. scđi uoluptatib. capti reuertunt̄.
Attendite a falsis p̄ph̄tis. vsq. intrinsecus aut̄ s̄ lupi rapaces. Specialit̄
 aut̄ de hereticis d̄r̄. qui uident̄ cōtinentia. castitate. ieiunio. se circū
 dare. quasi quidā ueste p̄datis. sed ex intentione uenenati agni. & in-
 sidus rapacib. cōparant̄ lupis. Alii cautius cōsidentē eos. qui p̄ xp̄ianū
 nom̄ uos seducere nitunt̄. dulcib. sermonib. scandalū inferentes.

Sed quomodo isti. ^{int} noscendi ostendit. **A** fructibus eorum cognoscatis eos.
Hoc est aduultum nolite attendere. sed ad opera. & enim si non uerbo moribus blasphemant. **N**umquid colligunt de spinis uas. aut de tribulis ficus. Nullus sapientium ab hereticis. & infidelibus flagrantia scitatis. aut dulcedine poterit inuenire ueritatis. **A**lit. Spinis reorum & tribulos posse significare seculum cum. & uitiorum conpunctiones. ut tra tua spinas & tribulos germenabit tibi. **F**icus uero & uia dulcedine noue conuersationis. quam dominus esurrit in nobis. & feruore dilectionis. que significat cor hominis. **S**ic omnis arbor bona fructus bonos facit. **I**tem. Per arborem intellegimus seu bonam seu malam uoluntatem. fructus autem opera. que nec bonae uoluntatis mala. nec mala esse possunt uoluntatis bonae. que fit & bona dum conuertit ad summum. & incommutabile bonum. & impletur bono ut faciat fructum bonum. **A**c per hoc est deus auctor omnium bonorum. hoc est & nature bonae & uoluntatis. **O**mnis arbor que non facit fructum bonum excidet. **I**tem. Quia unusquisque peruersus. per ualida iudicii sententiam. in gehenna ignem mittetur. qui hic boni operis fructum fecisse non inuenit. **N**on omnis qui dicit mihi domine domine intrabit in regnum celorum. **Q**ueri enim potest. cur ita dominus dicat. & aplos dicit. qui cumque inuocauerit nomen domini saluus erit. **U**trumque enim seruis dei necessarium est. ut & opus & sermone. & sermo operibus conprobetur. **M**ulti dicent mihi in illa die. domine domine nunc in tuo nomine prophetauimus. & in tuo nomine demones eiecimus. In illa die dicit quasi omnibus sit cognita. ut ostenderet seruis suis sic una die debere operare. quasi die altera sint iudicandi. **N**on enim ipsius meritum qui talia faciunt. sed dei uocatio nominis christi hoc agit. **O**bedeptionem eorum qui inuocant. & obilitatem eorum qui audiunt & uident. & etiam per misericordiam dei. ut liberatos se esse cognoscant qui infirmi sunt. **E**t tunc confitebor illis. quia nunquam noui uos. & cetera. **S**ignatum dicit

^{t r} confitebor. quia multo ante ^{est} tempore dicere ^{t m} simulabant. Non noui die uos.
 id n̄ ad p̄bo uos. quia nullomodo d̄s p̄bat. quē fidei p̄das n̄ commendat.
Omnis ergo qui audit ūba mea hęc & fac̄ ea. adsimlabo eū uiro sapienti
 qui aedificauit domū suā sup̄ p̄lāra. & c̄c̄. Si p̄lāra x̄ps̄ ē. sic multa p̄dicant
 scripturarū testimonia. ille aedificauit in x̄po. quia q̄d̄ auclit ab ip̄so. facit.
Et descendit pluuia. & uener̄ flūmina & flauer̄ uenti. i. r̄t. Pluuia quoq̄.
 quę domū subuertere n̄t̄. diabolus ē. flūmina. ^{om̄s} antichristi. uenti. spiri
 tales nequitię in c̄lestibus. Qui aut̄ n̄ solū uerba d̄i audit. sed firm̄t facit.
 n̄h̄ horū timē. quia domū aedificatā habet sup̄ p̄lāra. **E**t om̄s q̄ audit
 ūba mea hęc. & n̄ fac̄ ea. similis erit uiro stulto. q̄ aedificauit domū suā sup̄ arenā.
Fundamētū stabile. & firmū. d̄ns n̄r̄. ih̄s x̄ps̄ ē. sup̄ q̄d̄ fundamētū fun
 data ē. catholica ec̄cl̄a. Sup̄ arenā uō. quę fluida ē. & in unā copulā
 redigi n̄ potest. Om̄s hereticorū sermo ad hoc aedificat̄. ut corr̄at.
Et descendit pluuia. vsq̄. & cecidit. Quid enī in pluuia. n̄ si multimodas
 tēp̄tationes diabolicas. & flūmina. manifestas p̄secutiones. & uentos. malignos
 sp̄s̄ intellegi uoluit. ante quos nullus p̄sistere ualēt. qui spe in d̄m̄ fixa n̄
 p̄manēt. Potest etiā p̄ imp̄lū flūminis. extremi iudicii discrim̄ intellegi.
 quando utraq̄. domo c̄sumata. Om̄s q̄ se exaltat humiliabit̄. & q̄ se hu
 miat exaltabit̄. **E**t fuit ruina ei' magna. Quia n̄ habet subleuantis sola
 cia. sed audient. te in ignē ḡt̄nū. **E**t factū ē cū c̄sumass̄ & ih̄s uerba hęc.
 admirabant̄ turbę. i. r̄t. Turbas aut̄ infideles d̄t. qui stupebant n̄ creden
 do. Aut om̄s generalit̄ demonstrat. qui in eo tantā sapientiā uenerabant̄.
Simbę enī dicebant. quę scripta ^{sunt} in moysi & p̄ph̄tis. ih̄s uō quasi d̄ns ipsius
 moysi. p̄libitate uoluntatis suę. t̄ ea quę n̄ nus in legē uidebant̄ addē
 bat. t̄ cōmutans. p̄dicabat in populo. sicut supra legimus.